

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, כ"ב סיוון התשפ"ו

חולין ל"ח – סימני הפרכוס ועיתויו, ותוקף מחשבת גוי לשחיטה לעבודה זרה

שאלות:

1. אליהוא שחט פרה חולה שעשתה את צרכיה בזמן השחיטה, האם זה אומר שהיא כשרה?

סימני פירכוס

- בהמשך לדברי תלמידי רב בשם רב שגועה, הטלת גללים או כשכוש באוזן הם סימני פירכוס, שמואל חולק ומסביר שלא צריך להגיע לסימנים חזקים כמו הזזת אוזן. לדעת שמואל, כל סימן פירכוס שלא נגרם כתוצאה של יציאת הנפש ("דברים שהמיתה עושה") נחשב כסימן חיות ומכשיר את הבהמה.
 - רב ענן מפרש בשם שמואל מהם "דברים שהמיתה עושה":
 - אם רגלה הקדמית של בהמה דקה הייתה כפופה והיא פשטה אותה – זהו רפלקס טבעי של מוות ולא פירכוס של חיות.
 - אם רגלה הייתה פשוטה והיא כפופה אותה – זהו סימן חיות שמכשיר את הבהמה.
 - הגמרא מקשה: הרי זה כבר כתוב במשנה שבהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה היא פסולה, ומכאן שאם החזירה (כפפה) אותה היא כשרה! הגמרא מתרצת: שמהמשנה, אפשר היה להבין שהיא חייבת לכופף, לפשוט ואז לכופף שוב. שמואל מחדש שאפילו אם היא הייתה פשוטה בהתחלה והיא רק כפפה אותה פעם אחת, זה מספיק כדי להכשיר.
 - הגמרא מקשה על רב, מבריייתא שבה רבי יוסי אומר בשם רבי מאיר שגועה בשעת שחיטה זה לא פירכוס, ורבי יוסי אומר שהטלת גללים היא לא פירכוס. וקשה על רב שאמר שהם כן פירכוס, הגמרא מתרצת:
 - לגבי קול הבהמה (גועה): אם הקול שלה עבה וחזק – זה מעיד על חיות ומכשיר. אם הקול שלה חלש – זה רפלקס של מוות ולא מכשיר.
 - לגבי הטלת גללים (ריעי): אם הגללים נוזלים ושותתים בסמוך – זה רפלקס של מוות. אם היא מתריזה אותם בכוח למרחק – זה סימן חיות ומכשיר.
2. חנן שחט פרה שפירכסה רק בתחילת השחיטה, האם הפרה כשרה?

זמן הפירכוס – תחילת השחיטה, אמצעה או סופה?

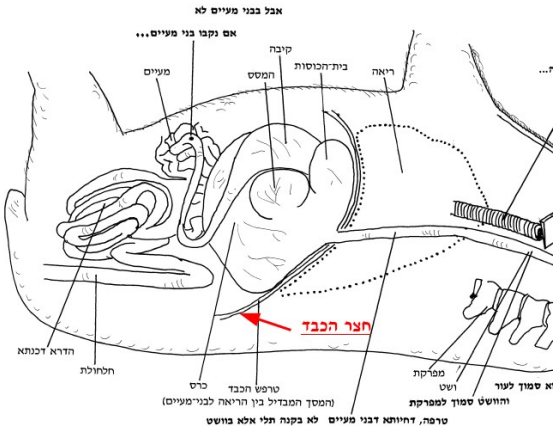
- שלושה אמוראים חלוקים בשאלה האם סימן הפירכוס כדי שהבהמה תהיה כשרה, צריך להופיע באמצע השחיטה, בתחילתה או בסופה:
- רב חסדא אמר: שהפירכוס צריך להתרחש ב"סוף השחיטה", והוא מסביר שהכוונה היא לאמצע השחיטה (כדי לשלול מקרה שהיא פירכסה רק בהתחלה ואחר כך הפסיקה, כי אז יכול להיות שהיא כבר מתה לפני שנגמרה השחיטה).

- האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
- הוא מוכיח את זה מהמשנה שפוסלת בהמה שפשטה ידה ולא החזירה. אם זה היה בסוף השחיטה ממש, ואפילו אם זה נחשב רק הוצאת נפש, האם בסוף השחיטה הוצאת נפש זה לא מספיק? לכן מוכח שמדובר באמצע השחיטה. (רבינו תם)
- **רבא חולק** ומסביר שאפשר לפרש את המשנה כסוף השחיטה ממש. הבהמה צריכה להראות חיות גם בסוף השחיטה, ואם היא לא מסוגלת לכופף את רגלה בחזרה גם בסוף, זה מוכיח שהיא מתה עוד לפני שהשחיטה הושלמה.
- **רב נחמן בר יצחק אמר**: אפילו פירכוס שקרה בהתחלת השחיטה מספיק כדי להכשיר.
- הוא מוכיח את זה מדעת **רבי שמעון** במשנה, שאם מצאו למחרת דם מותו על קירות בית השחיטה של הבהמה, היא כשרה כי היא זינקה. (**שמואל הסביר** שבכתלים מדובר על הכתלים של בית השחיטה ולא של החדר, כי אחרת יכולנו לדעת על פי המיקום של הדם על הכתלים אם היא זינקה בתחילת או בסוף השחיטה, רש"י) ומכיוון שאין לנו דרך לדעת מתי בדיוק היא זינקה, מוכח שגם אם היא זינקה רק בהתחלה זה מספיק.
- הגמרא מנסה להקשות על **רב נחמן בר יצחק**: שאולי זינוק דם הוא סימן חזק במיוחד, ולכן דווקא בו מקילים ומסתפקים בסימן שהתרחש בהתחלת השחיטה? הגמרא מתרצת: שזינוק הוא לא סימן מיוחד, שהרי במשנה למדנו **שרבי אליעזר אומר** ש"דייה" אם זינקה. הניסוח "דייה" מראה שזה סימן חלש יותר. הגמרא עדיין **שואלת** אולי הזינוק חלש יותר מהסימן של **רבן גמליאל** (שדורש פירכוס גם ביד וגם ברגל), אבל הוא עדיין חזק יותר מהסימן של **חכמים** (שדורשים פירכוס או ביד או ברגל). ואם ככה חוזרת השאלה אולי זינוק כשר בהתחלה, לעומת פירכוס של **חכמים** (שהוא חלש יותר) שצריך להיות באמצע או בסוף.
- הגמרא מתרצת שמלשון **חכמים** במשנה "עד שתפרכס" ולא "כיוון שפירכסה" משמע שהם מחמירים, ולכן מסתבר שהם עונים ל**רבי אליעזר** ולא ל**רבן גמליאל**, והם מחמירים שזינוק לא מספיק, ומכאן שאם מקלים ומכשירים בהמה שזינקה רק בהתחלת השחיטה, אז בוודאי שבסימן החזק יותר, פירכוס של יד או רגל של **חכמים** נכשיר בהמה שפירכסה בהתחלת השחיטה!
- **רבא** מוכיח את דעתו שמדובר על סוף שחיטה מפסוק: **רבא** מביא ברייתא שדורשת את הפסוק בפרשת אמור: "שׁוֹר אֹרְכָשׁב אֹרְעֵז כִּי יוֹלֵד". בין השאר, הברייתא דורשת מהמילים "תַּחַת אִמּוֹ" שזה בא למעט ולד יתום מלהיות קרבן (צריך שהאם תהיה קיימת).
- והגמרא מבררת מהו ה"יתום" שנפסל: בוודאי לא מדובר בוולד שאמו מתה משמעותית לאחר הלידה כי אז כל הקרבנות בשלב כלשהו יתומים, וגם לא מדובר בוולד שהוצא בניתוח אחרי מות אמו כי זה פסול נפרד של יוצא דופן.
- לכן מדובר במקרה שהאם מתה בדיוק ברגע האחרון של הלידה (כאשר הוולד יצא לגמרי, והוא לא יוצא דופן). מכאן לומדים שהתורה דורשת שתהיה באמא חיות עד סוף תהליך הלידה ממש, אחרת זה יוצא דופן.
- **ורבא** לומד מכאן שכמו שבלידה צריך חיות של האם עד הסוף ממש, ככה בכל דבר שדורש חיות צריך שתהיה חיות עד הסוף, ובשחיטה, שהפרכוס יהיה עד סוף השחיטה.
- **ורבא פסק** את ההלכה בענייני פרכוס כדברי הברייתא שמפרטת את הפרכוס של בהמה דקה, בהמה גסה ועוף, והגמרא מדגישה ש**רבא** הביא את הדין מהברייתא ולא ממשנתנו, כי הברייתא גם הוסיפה את פרכוס העוף, שמספיק שהוא רפרף את הכנף, או כשכש בזנב.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
3. אריה שחט כבש לג'יימס השכן הגוי, האם השחיטה כשרה?

מחשבת גוי לעבודה זרה בשחיטת ישראל (המשנה)

○ המשנה מביאה מחלוקת לגבי ישראל ששוחט בהמה ששייכת לגוי:

▪ **תנא קמא סובר:** השחיטה כשרה.

▪ **רבי אליעזר** פוסל את השחיטה. לדעתו, אפילו אם הגוי ביקש מהישראל לשחוט את הבהמה כדי שהגוי יאכל רק חלק קטן ממנה (כמו חצר הכבד שלה, שזה המסך שמבדיל בין הריאה לבני המעינים), השחיטה פסולה. הסיבה היא, ש"סתם מחשבת גוי לעבודה זרה" – מניחים שהגוי מקדיש בליבו את הבהמה לעבודה זרה, ומכיוון שהבהמה שלו, המחשבה שלו פוסלת אותה כתקרובת עבודה זרה שאסורה בהנאה.

▪ **רבי יוסי חולק** ומביא קל וחומר:

- בקדשים של בית המקדש, שהם חמורים ומחשבה לפגל פוסלת אותם, הולכים רק אחר המחשבה של המקריב - שמבצע את העבודה (הכהן השוחט) ולא בעל הקרבן.
- קל וחומר בחולין הקלים, שמחשבה בדרך כלל לא פוסלת אותם (כמו שהגמרא תפרט), שנלך רק אחרי המחשבה של מי שמבצע את השחיטה ולא אחרי הבעלים (הגוי) של הבהמה. ולכן, מכיוון שהישראל לא חשב לעבודה זרה, השחיטה כשרה.

○ הגמרא מביאה שני הסברים למחלוקת, לפי ההסבר הראשון:

▪ **תנא קמא ורבי אליעזר** מסכימים לדין של **רבי אליעזר ברבי יוסי** שאמר: **שבקודשים**, גם מחשבת הבעלים יכולה לפסול את הקרבן.

▪ **תנא קמא סובר:** שבחולין, רק אם הגוי אמר במפורש שהוא מקדיש את הבהמה לעבודה זרה – השחיטה פסולה. אבל אם הגוי שתק, לא אומרים "סתם מחשבת גוי לעבודה זרה", ולכן השחיטה כשרה. **ורבי אליעזר חולק** שגם אם לא שמענו את הגוי, "סתם מחשבת גוי לעבודה זרה". לכן, הבהמה פסולה.

▪ **רבי יוסי חולק** על שניהם וסובר: שמחשבת הבעלים לא יכולה לפסול את המעשה של השוחט (לא בחולין ולא בקודשים).

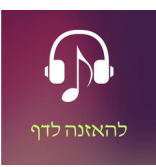
לפי ההסבר השני, כולם מסכימים שסתם מחשבת גוי היא לא לעבודה זרה. המחלוקת היא רק כששמענו במפורש את הגוי אומר שהוא מקדיש את הבהמה לעבודה זרה:

○ **תנא קמא סובר:** שמחשבת הבעלים פוסלת רק "בפנים" (במקדש). אבל "בחוץ" (בחולין) לא. לכן בחולין מחשבתו המפורשת של הגוי לא פוסלת את שחיטת הישראל.

○ **רבי אליעזר סובר:** שלומדים דיני חולין מקודשים. ומכיוון שבקודשים מחשבת הבעלים פוסלת זה תקף גם בחולין. לכן, מחשבתו המפורשת של הגוי פוסלת את שחיטת הישראל.

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א בסלו התשפ"ו

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
○ **רבי יוסי סובר**: שאפילו בפנים בקודשים מחשבת הבעלים לא פוסלת את מעשיו של הכהן השוחט. קל וחומר שהיא לא תפסול בחולין, בחוץ.